

## Historický názor na odezírání

### ŠPANĚLSKO

Pedro de Ponce de Leon (1510 – 1584)

- zakl. školy pro hluchoněmé
- nevyužíval **odezírání**

Manuel Ramirez de Carrion (1579 – 1652)

- pracoval s neslyšícími dětmi nezávazně na Pedrovi de Ponce
- písmenková metoda u neslyšících
- jako první užívá hláskovací metodu (u slyšících)

Prvním, kdo se zmiňuje o **odezírání**, je Španěl Pablo Bonet.

Juan Martin Pablo Bonet (1579 – 1633)

- mnohým postupům se naučil od Carrióna
- propaguje prstovou abecedu
- 1620 vydal v Madridu svou slavnou knihu: Zjednodušení zvuků a umění naučit němé mluvit - první zasvěcený pohled do problematiky neslyšících
- kniha pojednává o užitečnosti hláskové metody při výuce čtení, popisuje tvoření jednotlivých hlásek, pokyny k artikulaci hlásek i celků, vysvětluje, proč jsou neslyšící schopni všestranného vzdělání i možnosti osvojit si mluvenou řeč, výstavba jazyka probíhá za podpory písma
- důležitý pro rozvoj řeči je zážitek, styk s okolím, užití řeči při komunikaci
- **odezírání** se rozvíjí samo, je podporováno kombinační schopností dítěte, nejdůležitější věcí je dosažení dobré úrovně mluvené řeči a **odezírání**

### ANGLIE

John Bulwer (publikoval 1644 – 1654)

- soudil, že ztráty způsobené chybějícím smyslem (sluch) se mohou vyrovnat zvýšenou výkonností jiného smyslu (zrak) - proto kladl důraz na **odezírání** – podnět k cvičení mluvené řeči
- „Slyšení očima je velmi delikátní umění, jímž může bystré a pozorné oko podle pohybu rtů slyšet i to, co mluví kterákoliv osoba.“ J. Bulwer 1648

John Wallis (1616 – 1703)

- považován za zakladatele vědecké fonetiky
- popisoval hlásky, jak je mluvidla vytvářejí, třídil je podle artikulačního místa, otevření úst a směru výdechového proudu
- zachováno svědectví o jeho výsledcích ve vyučování mluvené řeči neslyšících

William Holder (1615 – 1696/7)

- zabýval se též fonetikou, ostřeji rozlišoval znělé a neznělé souhlásky
- za jedinou cestu vzdělávání neslyšících považoval zrak!
- nesdílel však Bulwerův názor na **odezírání** – to se podle něj může stát neslyšícímu pomůckou, až bude znát jazyk
- podává proto nejprve písemný obraz hlásky, pak ji vysloví, pak opakuje žák

George Dalgarno (1626 – 1687)

- doporučoval manuální abecedu
- názor: učit neslyšící dítě stejně jako slyšící
- Alexander Graham Bell říká, že D. dal vyučování neslyšících tento správný princip, jen s rozdílem, že se slova orientují na zrak – důležitost **odezírání**

Henry Baker (1698 – 1774)

- založil 1. školu pro neslyšící a kochtavé (soukromá)

Thomas Braidwood (1715 – 1806)

- velké úspěchy ve vyučování řeči
- 1760 soukromá škola v Edinburghu
- v popředí jeho pedagogické práce bylo mluvení a **odezírání**

### NIZOZEMÍ

Johann Conrad Amman (1669 – 1724)

- lékař, zájem o filologii – práce o fonetice
- způsobilost k odezírání vidí ve schopnosti kombinovat data vyplývající ze souvislosti
- **odezírající** pozoruje nejen ústa, ale celý obličej mluvícího
- zakladatel oralismu
- autor knihy Surdus loquens (Mluvící hluchý), i náprava řeči
- učí **odezírát** a artikulovat
- nejdříve vytvořit hlas, pak cvičit hlásky (užívání zrcadla, ohmatávání na hrdle..)

### FRANCIE

Jacob Rodriguez Pereira (1715 – 1780)

- využíval vibrací a cvičil zbytky sluchu

R. Ernaud (1740 – 1800)

- odmítal prstovou abecedu, že brzdí **odezírání**

Charles Michel de l'Epée

- 1770 – ústav pro hluchoněmé
- „francouzská“ – posunková metoda
- spor s Heinicke – proti metodě učení artikulované řeči

NĚMECKO

Samuel Heinicke

- nová metoda („německá“) – vychází z toho, že artikulovaná řeč musí být znakem lidství i u neslyšících
- odmítal názor de l'Epée na funkci zraku, podle něj oko nemůže nahradit sluch
- dlouho svou metodu tajil

RAKOUSKO

V. A. Jäger (1784 – 1864)

- **odezírání** se v průběhu vhodně vedeného vyučování rozvíjí spontánně

Milánský kongres 1880 (Mezinár. kongres učitelů hluchoněmých)

- vyvrcholení sporu zastánců orální metody a metody používání posunkové řeči – přednost dostává čistě artikulační metoda „ať žije mluvené slovo“ (Vive la parole)
- odpůrci – bez užití posunků a písma dochází k verbalismu..
- orální metoda – začala se postupně zavádět všude (u nás v 2.pol. 19.st.) - základem řeči bylo **odezírání** ze rtů učitele

Karl Emil Göpfert (1851 – 1906)

- učitel v Lipsku
- považuje čistou orální metodu za nejobtížnější prostředek, který by měl neslyšícího dovést k osvojení mluvené řeči a **odezírání**

Georg Forchhammer (až 1938)

- žák má dospět k dokonalému osvojení mluvené řeči a **odezírání** (názor v souladu s dobou)
- dlouhé boje mezi představiteli orální metody a zastánci ZJ
- dnes **odezírání** jako součást TK (všestranného přístupu), bilingvální výchovy

*u nás*

Jitka Haunerová – Staňková (\*1880 Vídeň)

- spolu s JUDr. Jaroslavem Kallabem, prof. PhDr. Františkem Čádou a zemským radou A. Tůmou zakl. spolek, který jako svůj první počin zřídí školu **odezírání** pro vojáky ohluchlé na frontě. Vypracovala stanovy a 4.7.1915 spolek založen na Staroměstské radnici. Předsedou otorinolaryngolog prof. MUDr. K. Výmola. Haunerová – jednatelkou výboru. Výmola usiluje o vymýcení znakového jazyka ze škol – Haunerová se staví do opozice, později ze spolku odchází.
- Spolek nedoslýchavých a později ohluchlých Efeta v Praze 1925 (zakladatelé Jaroslav Pouzar – učitel neslyšících + ohluchlý architekt L. Červenka, ten byl prvním předsedou, opovrhoval neslyšícími, kteří používali znakový jazyk – proti němu vystupuje Haunerová)
- Na 5. sjezdu hluchoněmých v Plzni 4. – 6.6. 1927 je usneseno prosazovat místo slova „hluchoněmý“ termín „neslyšící“ (setkává se s značnou opozicí u učitelů (menší obdiv k jejich práci), jazykovědců i neslyšících na Moravě.
- Mezinárodní sjezd hluchoněmých v Praze 1928
  - 1000 účastníků a 63 zahraničních spolků neslyšících z 21 zemí (účast českých učitelů minimální)
  - ustavena Mezinárodní liga neslyšících (předsedou něm. Fritz Albreghs)
  - sjezd dodal našim neslyšícím potřebnou sebedůvěru, uvědomili si znovu, jak je pro ně znakový jazyk důležitý
- Laboratoř elektronických smyslových náhrad (LESN) – 1984 – vyvíjí videotest schopnosti **odezírání**
- Miloš Malý – (\*1908) učitel ve Výmolově ústavu, rozsáhlá publikační a překladatelská činnost, mj. kniha „**Odezírání** – most mezi slyšícími a neslyšícími“
- Znakovaná čeština velice usnadňuje neslyšícím **odezírání**
- Samuel Heinicke nedovoloval, aby se neslyšící dítě naučilo příliš brzy číst a psát, protože by ztratilo zájem mluvit (Výmola také)
- Věra Strnadová (\*17.12.1953), česká autorka knih týkajících se problematiky sluchově postižených. Mj. kniha „**Odezírání**“. Ohluchla v šesti letech.

*Literatura:*

Hrubý – Průvodce neslyšících, 1. díl

Poul, Jan – Nástin vývoje vyučování neslyšících

Lili Monatová – Pojetí speciální pedagogiky z vývojového hlediska